

• **Bijlage 1 – burgemeestersconvenant - ontwerp actie 88**

BD 4 AP 2
4

88

Deelname burgemeestersconvenant

Omschrijving	<p>Actie 87 en 88 werden samengevoegd. De naam van deze actie was <2017: 'Subsidies rationeel energieverbruik'.</p> <p>Door het Burgemeestersconvenant te ondertekenen, engageert het stadsbestuur zich om</p> <ul style="list-style-type: none"> • minstens 20% minder CO2-uitstoot voor het volledige grondgebied van de gemeente te realiseren tegen 2020 • binnen het jaar na ondertekening een nulmeting op te maken van de CO2-uitstoot in 2011 • binnen het jaar na ondertekening een klimaatactieplan met concrete maatregelen op te maken, goed te keuren door de gemeenteraad • tweejaarlijks een implementatierapport van het klimaatactieplan op te maken 	
Rapportering	2014	Geen rapportering
	2015	Q4 Rapportering uitgesteld
	2016	Q1 Deelname aan het Burgemeestersconvenant werd goedgekeurd door de gemeenteraad op 31 maart 2015.
	<p>Het participatief overleg tussen de betrokken stadsdiensten in kader van de projecten Klimaatneutraal 2020 (eigen organisatie) en het Burgemeestersconvenant (volledig grondgebied) startte met een gezamenlijk overleg op 27 november 2014 met IGEAN en de provincie. Dit participatief overleg liep in 2015 verder in de vorm van overleg tussen de milieudienst en de betrokken diensten, en resulteerde in een energie- en klimaatactieplan dat werd goedgekeurd door de gemeenteraad op 26 januari 2016.</p> <p>De stad onderneemt al jaren acties om het energieverbruik van de inwoners en andere doelgroepen te beperken en hen aan te moedigen te investeren in hernieuwbare energie, duurzame mobiliteit en andere aspecten van duurzame ontwikkeling die bijdragen tot een verlaging van de CO2-uitstoot. Hieronder volgt een overzicht van de acties ondernomen in 2015 volgens de verschillende thema's opgenomen in het energie- en klimaatactieplan.</p> <p>Acties ondernomen om het energieverbruik van de eigen organisatie te beperken en te investeren in hernieuwbare energie en duurzame mobiliteit → zie rapportering actie 86</p> <p>Deelname Klimaatneutrale Organisatie 2020</p> <p>ENERGIE</p> <p>Subsidies rationeel energiegebruik → zie rapportering actie 88 Subsidies rationeel energiegebruik</p> <p>Bouwadvies Kamp C Het college (8 juni 2015) keurde de organisatie van het bouwadvies Kamp C in samenwerking met de buurgemeenten goed. Sinds september kunnen inwoners van Mortsel, Kontich, Lint, Hove, Edegem en Boechout maandelijks in één van deze gemeenten terecht voor gratis duurzaam bouwadvies. Een architect van Kamp C, het provinciaal Centrum Duurzaam Bouwen en Wonen, screent bouwplannen op duurzaamheid en beantwoordt allerlei vragen over duurzaam bouwen en verbouwen. In 2015 kregen 7 Mortselers via deze weg een uur gratis bouwadvies op maat.</p> <p>Energiefit-sessies Het college (16 maart 2015) keurde de organisatie van de Energiefit-sessies in samenwerking met buurgemeenten goed. Deze infosessies over energie besparen en</p>	

duurzaam (ver)bouwen worden gratis aangeboden door Eandis. Volgende thema's komen aan bod: bouwen en verbouwen, muur- en raamisolatie, dakisolatie, verwarming, warm water, warmtepomp en snelle energiebesparing. De sessies worden intergemeentelijk georganiseerd en gepromoot om meerdere onderwerpen te kunnen aanbieden en een groter doelpubliek te bereiken. In 2015 vonden infosessies plaats over dakisolatie, raam- en muurisolatie en bouwen en verbouwen algemeen (bouwfit-dagen).

Infomomenten

Op 26 januari 2015 organiseerde het woonloket een infoavond over verhuurders met o.a. toelichting over energie besparen door de milieudienst.

Op 16 januari 2015 organiseerde het OCMW een infomoment over stroomschaarste, o.a. met toelichting over energie besparen door de milieudienst.

Samenaankoop groene stroom

De stad nam voor de zesde maal deel aan de samenaankoop groene stroom 'Samen gaan we groener' georganiseerd door de provincie om de aankoop van groene stroom door particulieren te bevorderen.

	2010	2011	2012	2013	2014	2015
aantal contracten groene stroom	218	394	888	742	946	1.166

Energiescans

Mortsel neemt deel aan het project energiescans van Eandis waarbij er jaarlijks een aantal gratis energiescans worden uitgevoerd bij particuliere woningen. Vanaf 2014 worden enkel nog gratis scans uitgevoerd bij de sociale doelgroep (beschermde klanten, FRGE, sociale huurwoningen).

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
aantal energiescans	105	116	190	97	61	269	32	7

Energielening IGEAN

Om energiebesparende maatregelen in private woningen aan te moedigen, neemt de stad deel aan het intergemeentelijke project 'IGEAN energielening' in kader van het FRGE (Fonds ter reductie van de Globale Energiekost). Sinds 1 januari 2013 kunnen inwoners voor energiebesparende investeringen via deze weg een goedkope lening (2%) krijgen. Kandidaat-kredietnemers die tot een bijzondere doelgroep behoren, krijgen een renteloze lening.

Het aandeel dossiers in Mortsel t.o.v. het totaal aantal dossiers (29 deelnemende gemeenten) is hoog.

	2013	2014	2015
aantal dossiers	20	13	24
aantal dossiers doelgroep	3	3	5
aandeel Mortsel	10,4%	7%	5,9%

Warmtenet

Het provinciebestuur Antwerpen, de stadsbesturen van Antwerpen en Mortsel, het Vlaamse Instituut voor Technologisch Onderzoek (VITO), Eandis en Agfa-Gevaert nv onderzoeken samen de mogelijkheden voor de aanleg van een warmtenet rond de vestiging van Agfa-Gevaert te Mortsel en Antwerpen.

Het warmtenet zorgt ervoor dat restwarmte die vrijkomt bij de bedrijfsprocessen van Agfa-Gevaert via een buizenet tot bij gebouwen (woningen, kantoren, bedrijven) in de buurt wordt gebracht om daar hergebruikt te worden voor gebouwverwarming.

Bouwverordening

De milieudienst wordt betrokken bij de opmaak van een nieuwe bouwcode. Doelstelling is het opnemen van elementen rond duurzame ontwikkeling (thema's energie, water, mobiliteit, groenvoorziening).

Earth Hour – Nacht van de Duisternis

De stad nam deel aan Earth Hour op 28 maart en de Nacht van de Duisternis op 10 oktober.

Telkens werd de (klemtoon)verlichting van het stadhuis, de Sint-Benedictuskerk en het Lieven Gevaertmonument gedoofd en werden de inwoners gesensibiliseerd om zelf ook de lichten te doven en duurzaam om te gaan met verlichting en energie.

Sensibilisatie algemeen

Er verschenen in 2015 verschillende artikels over rationeel energiegebruik en hernieuwbare energie in de Mortsel Info:

- februari: dakisolatie subsidies + thermografische luchtfoto energiezuinige verlichting (vriend van de schakelaar)
- maart: Earth Hour
Klimaatquiz gratis energiescan
- april: premies rationeel energiegebruik + energielening IGEAN
- mei: passiefschool
Energiefitsessie dakisolatie
- juni: energiefitsessie bouw-fit dagen
passiefschool
- juli-augustus: samenaankoop groene stroom particulieren + KMO's en verenigingen
samenaankoop zonnepanelen
energielening IGEAN
- september: bouwadvies Kamp C
- oktober: bouwadvies Kamp C
Nacht van de Duisternis
- november: Ecobouwers opendeur
Energiefitsessie raam- en muurisolatie
besparingstips elektriciteit
- december: energiezuinig feesten
besparingstips elektriciteit

De gemeentelijke website bevat een vaste pagina over het thema energie.

Nieuws over of acties ivm energie worden ook steeds op de nieuwsrubriek en/of de activiteitenkalender van de website geplaatst.

Over de samenaankopen groene stroom voor bedrijven, KMO's, verenigingen en zelfstandigen, werd gericht gecommuniceerd via de website, de nieuwsbrief voor ondernemers en de verenigingen.

Voor het project Ecobouwers Opendeur werd een oproep gedaan voor openstellers en deelname via de website en de nieuwsbrief. Het magazine en de affiches werden verspreid via de verschillende stadsdiensten.

In het voorjaar organiseerde Lampiris een interstedelijke wedstrijd waarbij inwoners een thermografische foto van hun gevel konden winnen. Oproep tot deelname werd verspreid via de milieuraad, website en facebook.

Bij de milieudienst kunnen inwoners gratis energiemeters uitlenen.

Men kan er ook terecht voor meer info over rationeel energiegebruik en hernieuwbare energie (subsidies, thermografische luchtfoto, gratis folders en brochures over bvb. duurzaam bouwen en verbouwen, zonnepanelen, warmtepomp, tips energie besparen,... o.a. via een display met brochures van Eandis.)

Gas- en elektriciteitsverbruik

Onderstaande tabel geeft een overzicht van het verbruik van gas en elektriciteit in GWh/jaar (1 GWh = 1.000.000 kWh).

In de tabel worden de absolute cijfers (tussen haakjes) en het genormaliseerd gasverbruik (*) vermeld. Dit laatste is het gasverbruik voor een standaardjaar onafhankelijk van de weersomstandigheden. Hierdoor kunnen de jaarverbruiken op een objectieve manier met elkaar vergeleken worden.

De gegevens voor 2015 zijn nog niet voorhanden. Deze worden pas berekend en bekend gemaakt door Eandis in juni.

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
(aardgas – residentieel)	(180,40)	(177,90)	(157,78)	(150,75)	(174)	(131,11)	(145,26)
aardgas – residentieel gecorrigeerd graaddagen *	196,96	218,87	172,41	164,57	155,47	164,22	150,75
(aardgas – niet residentieel)	(457,60)	(469,59)	(459,68)	(442,99)	(446)	(398,46)	(495,45)

aardgas – niet residentieel gecorrigeerd graaddagen *	499,61	577,74	502,29	483,61	398,50	499,11	514,18
(totaal gas)	(638,00)	(647,49)	(617,46)	(593,74)	(620)	(529,57)	(640,71)
totaal gas gecorrigeerd graaddagen *	696,57	796,61	674,70	648,18	553,97	663,33	664,93
elektriciteit – residentieel	42,40	41,82	39,62	38,46	38	36,04	34,77
elektriciteit – niet-residentieel	34,80	34,24	35,55	35,95	36	34,80	35,11
totaal elektriciteit	77,20	76,06	75,17	74,41	74	70,84	69,88
totaal	773,77	872,67	749,87	722,59	627,97	734,17	734,81

	2013	2014
(aardgas – residentieel)	(156,07)	(129,81)
aardgas – residentieel gecorrigeerd graaddagen *	148,56	171,49
(aardgas – niet residentieel)	(508,58)	(447,09)
aardgas – niet residentieel gecorrigeerd graaddagen *	484,12	590,65
(totaal gas)	(664,65)	(576,90)
totaal gas gecorrigeerd graaddagen *	632,68	762,14
elektriciteit – residentieel	34,90	35,33
elektriciteit – niet-residentieel	35,80	35,69
totaal elektriciteit	70,7	71,02
totaal	703,38	833,16

* Correctiefactoren graaddagen:

2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
1,0918	1,2303	1,0927	1,0917	0,8935	1,2526	1,0378	0,9519	1,3211

MOBILITEIT

Cambio autodelen

Het aantal Cambio-gebruikers in Mortsel stijgt jaarlijks. Eind 2015 waren meer dan 130 Mortselaars klant bij Cambio.

Om tegemoet te komen aan het stijgende gebruik werd in 2015 een nieuwe Cambio-standplaats 'Mortsel Krijgsbaan' ingericht met parkeerplaats voor 2 extra Cambio-wagens.

Momenteel telt Mortsel 6 Cambio-wagens op 4 standplaatsen (Stadsplein met 2 wagens, Krijgsbaan met 2 wagens, 't Parkske met 1 wagen en Mortsel-dorp met 1 wagen).

Derdebetaler De Lijn

Sinds 1 januari 2012 krijgen inwoners van Mortsel 20% korting bij de aankoop van een jaarabonnement Omnipas van De Lijn.

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
aantal jaarabonnementen Omnipas	476	511	528	527	740	749	750	700

Nieuwe laadpunten elektrische voertuigen

Aan het stadhuis werd een nieuw laadpunt geplaatst voor elektrische fietsen. Opladen is gratis.
Het college besliste op 21 december om in samenwerking met de netbeheerder bij de heraanleg van straten of voetpaden waar weinig of geen voortuinen of garages zijn, één of meer wachtleidingen voor elektriciteit te voorzien om de plaatsing van een laadpunt voor elektrische wagens mogelijk te maken zonder dat de nieuw heraanlegde straat of voetpad terug moet worden opengebrouwen. Het college besloot om bij de heraanleg van de Pieter Reypenslei een dergelijke wachtleiding te voorzien.

Met belgerinkel naar de winkel

Om de inwoners aan te moedigen om met de fiets boodschappen te doen, nam de stad opnieuw deel aan de actie 'Met belgerinkel naar de winkel'.

Deelfietsen Blue-bike

Door het derdebetalersysteem voor de Blue-bike deelfietsen, bedraagt de prijs voor het ontlene van een fiets 1 euro per 24 uur (i.p.v. van 3 euro).

Om de deelfietsen extra te promoten werden in maart door de stad 50 gratis abonnementen aangeboden aan Mortselaars.

	2013	2014	2015
aantal ontlenen Blue-bike	141	246	315

Fietsenstallingen

→ zie rapportering actie 11 Zorgen voor voldoende stallingsmogelijkheid per type vervoersmiddel

Stad Morsel werd uitgeroepen tot Fietsstad 2012. Het bestuur besliste met het prijzengeld van 50.000 euro op 5 plaatsen afgesloten overdekte fietsenstallingen te zetten. Ze bieden een oplossing voor mensen die thuis hun fiets moeilijk kunnen stallen.

In 2015 werden fietsenstallingen geplaatst en ingericht aan de Meerminne en op de nieuwe parking aan de Krijgsbaan. Beide stallingen waren eind 2015 half volzet. De fietsenstalling die in 2014 werd geplaatst in de Eduard Arsenstraat is volzet. Voor deze stalling is er een wachtljst van inwoners die graag een stalplaats willen. De stalling aan de Hendrik Consciencelaan is bijna volzet.

Fietspaden

- nieuwe wandel- en fietsverbinding Eggestraat-Grotenhof
- nieuw fietspad langs R11 tussen Heirbaan en Borsbeek

Bewegwijzering fietspaden

- vernieuwing en uitbreiding fietsbewegwijzering Fietsostrade
- fietsbewegwijzering nieuwe wandel- en fietsverbinding Eggestraat-Grotenhof

Fietsbarometer

De gemeenteraad keurde op 3 maart 2015 de samenwerkingsovereenkomst met de provincie goed. De Fietsbarometer bestaat uit het uitvoeren van fietstellingen en het verzamelen van fietsroutegegevens door middel van een meetfiets.

Fietspunt

Het jaarverslag van het intergemeentelijke Fietspunt Morsel-Hove-Boechout-Lint-Kontich geeft een overzicht van de verdere samenwerking tussen stad en Fietspunt.

Trage wegen

→ zie rapportering actie 105 Aanpak trage wegen

Strapdag

De stad organiseerde een Strapdag op 18 september. Ouders en kinderen werden aangemoedigd om stappend of fietsend naar school te komen tijdens deze autovrije/autoluwe dag.

Mobibus

De Mobibus kwam in het voorjaar naar Morsel. Het is een mobiele tentoonstelling over verkeer en duurzame mobiliteit voor leerlingen van de tweede graad secundair onderwijs.

Parkeerbeleid

→ zie rapportering actie 102 Evaluatie en bijsturing van het parkeerbeleid

Sensibilisatie algemeen

Er verschenen in 2015 verschillende artikels over duurzame mobiliteit in de Mortsels Info:

- januari: Cambio autodelen
- maart: deelfietsen Blue-bike
- april: derdebetalerskorting Omnipas De Lijn
- mei: fietsontbijt werknemers
- juni: fietsstrade
- juli-augustus: Cambio autodelen
- september: week van de mobiliteit (strapdag + fietstelweek)
- Mobib-kaart 65+
- november: fietsenstallingen

De gemeentelijke website bevat een vaste pagina over het thema duurzame mobiliteit.

Nieuws over of activiteiten ivm mobiliteit en milieu worden ook steeds op de nieuwsrubriek en/of de activiteitenkalender van de website geplaatst.

OPENBAAR GROEN EN BIODIVERSITEIT

→ zie rapportering actie 115 Ondersteunen en uitvoeren van projecten rond natuurontwikkeling en biodiversiteit

KLIMAATADAPTATIE

Subsidies duurzaam omgaan met water

De stad geeft subsidies voor de aanleg van regenwaterputten, groendaken en gescheiden riolering.

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
regenwaterput	4	0	11	0	5	4	5	5	7	6
infiltratievoorziening	0	0	1	1	0	1	1	1	/	/
groendak	1	1	1	2	2	0	4	6	2	1
gescheiden riolering	1	1	2	1	2	6	15	14	13	9
totaal	6	2	15	4	9	11	25	26	22	16

Verkoop regenwatertonnen

De stad verkoopt regenwatertonnen aan lage prijzen om het gebruik van regenwater aan te moedigen.

model	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
design	23	21	36	33	30	19	18	16	11	14
gewoon	14	4	20	12	8	9	9	9	10	7
totaal	37	25	56	45	38	28	27	25	21	21

Beheer openbare riolering

Vanaf 1 augustus 2005 staat Riolink in voor het beheer en de verdere uitbouw van de openbare riolering in Mortsels.

De financiering gebeurt via een gemeentelijke saneringsbijdrage drinkwater (1.33 euro/m³ excl 6% BTW en jaarlijkse indexering), gekoppeld aan de invoering van een sociale vrijstelling conform de voorwaarden voor de gewestelijke saneringsbijdrage en de invoering van een verminderd tarief van 0,07 euro/m³ afvalwater voor grootverbruikers (vanaf een jaarlijks verbruik van meer dan 350.000m³/jaar).

De gemeenteraad besliste op 15 december 2015 om de gemeentelijke saneringsbijdrage vanaf 1 januari 2016 aan te passen aan de nieuwe Vlaamse wetgeving terzake waarbij het basistarief werd vastgesteld op 1 euro/m³, het comforttarief op 2 euro/m³ en het vlak tarief op 1,3440 euro per m³.

Straten met een gescheiden stelsel voor afvalwater en regenwater:

- Antwerpsestraat
- Liersesteenweg (deel)
- Kerkstraat
- Jacob Van Arteveldestraat (deel)
- Boechoutselei
- Lodewijk Dosfellei (deel)
- Ter Varentstraat (deel)
- Windhoek
- Ridder van Ranstlei (deel)
- Drabstraat (deel)
- Krijgsbaan (deel)
- Wolschaerderveldenstraat (deel)
- Oude Baan (deel)
- Jozef Hermanslei
- Stadsplein incl. delen St Benedictusstraat, Floralaan en Grotenhof
- Kapenbergstraat
- Steenovenbos (2015)

In 2015 werd een nieuwe afvalwaterriolering op Fort 4 aangelegd zodat alle afvalwater nu op de openbare riolering is aangesloten. Bij het sportlandschap werden bijkomende buizen en grachten voor de afzonderlijke opvang en afvoer van regenwater aangelegd.

Bufferbekkens voor regenwater

- Koude Beek (Bessemstraat)
- Fortloop

DUURZAME LOKALE PRODUCTIE EN CONSUMPTIE

Fair Trade Gemeente

→ zie rapportering actie 91 De campagne Fair Trade Gemeente verder laten groeien

Buurttuinen

In een buurttuin tuinieren buurtbewoners samen op een ecologische manier. In De Stappe werd een nieuwe buurttuin opgestart op een stuk grond van de stad.

Composteren

Er is een actieve compostmeesterwerking. Drie compostmeesters bemanden van mei tot september minstens maandelijks de demoplaats op het containerpark. De stad nam deel aan het Kringloopweekend op 13 juni. De compostmeesters waren verder ook aanwezig met een stand op de plantenbeurs en de Velt-Ecotuindagen.

Op het containerpark worden compostvaten en -bakken verkocht:

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
compostvaten	96	76	69	77	62	39	26	26	24
compostbakken	-	12	6	6	7	13	23	29	15

Subsidies milieuzorg en duurzame aankopen scholen

De stad geeft al sinds 2001 subsidies aan scholen die aan milieuzorg doen. Het reglement werd doorheen de jaren meerdere keren aangepast. Sinds 2013 geeft de stad

subsidies aan scholen die meewerken aan het project Milieuzorg op School of fairtrade- en biologische producten aankopen.
Op 24 april 2015 kwam het MOS-team langs tijdens het scholenoverleg met een uiteenzetting over de verschillende manieren waarop ze de scholen gratis ondersteunen.

subsidie	2013- 2014	2014- 2015
fair trade/bio	2	3
MOS	0	2

Repair Cafés

Spullen die mits een kleine reparatie nog kunnen worden gebruikt, kunnen hersteld worden tijdens een Repair Café. Het initiatief wil helpen om de afvalberg te verkleinen, bijdragen tot een mentaliteitswijziging rond duurzame ontwikkeling en de sociale cohesie in buurten bevorderen.

In 2015 vonden 4 Repair Cafés plaats, waarvan één in Mortsel op 28 november.

De stad ondersteunt de organisatie van de Repair Cafés in Mortsel door communicatie via de stedelijke infokanalen en de verzekering van de vrijwilligers.

Sensibilisatie algemeen

Er verschenen in 2015 verschillende artikels over duurzame lokale productie en consumptie in de Mortsel Info:

- januari: herbruikbare goederen kringloopcentrum
  - februari: kippenactie
  - april: FairTradeGemeente
  - mei: milieuvriendelijke tuinieren (zonder is gezonder, Velt ecotuindagen)
- fair trade
- juni: bioweek
- Kringloopweekend composteren en voedselverspilling
- oktober: fair trade
  - november: Repair Café

Inwoners werden opgeroepen om mee te doen aan de actie 'Dagen Zonder Vlees' via de website en facebook.

ALGEMEEN

Fair Trade Ecocyclo

De Fair Trade Ecocyclo is een nieuwe fietstocht langs (h)eerlijke en duurzame plekken in de FairTradeGemeenten Mortsel, Boechout, Hove en Kontich. De gratis fietsbrochure bevat info over eerlijke handel, duurzame lokale productie en consumptie, en andere aspecten van duurzame ontwikkeling.

Op 10 mei 2015 werd de fietstocht feestelijk geopend met een evenement in Hove en proeverijen langsheen verschillende plekjes uit de brochure.

Klimaatlezing

Op 9 oktober 2015 organiseerde de milieuraad i.s.m. de stad en de GROS een klimaatavond. Hans Bruyninckx, directeur van het Europees Milieuagentschap, gaf een lezing 'Milieu en klimaatuitdagingen voor de 21ste eeuw: van Europese visie naar lokale betekenis en actie'. Ook het Burgemeestersconvenant, Klimaatneutrale Organisatie 2020 en het energie- en klimaatactieplan kwamen aan bod. De avond werd afgesloten met een panel en vragen uit de zaal.

Sensibilisatie algemeen

Er verschenen in 2015 verschillende artikels over het Burgemeestersconvenant, klimaat en duurzame ontwikkeling in het algemeen in de Mortsel Info:

- april: Fair Trade Ecocyclo
- mei: Burgemeestersconvenant

Klimaatquiz

Fair Trade Ecocyclo

- september: Klimaatavond (lezing Hans Bruyninckx)
- oktober: Klimaatavond (lezing Hans Bruyninckx)
- december: duurzaam feesten

klimaatverandering (+ groendaken)

Campagne 'Vriend Van'

Deelname aan de campagne 'vriend van' maakt deel uit van Klimaatneutrale Organisatie 2020 (actie 86). Het is een campagne van de provincie die de inwoners wil sensibiliseren over de thema's energie en mobiliteit, maar ook over duurzame ontwikkeling in het algemeen.

In 2015 werd via de Mortel Info gecommuniceerd over of verwezen naar de campagne:

- februari: campagne algemeen

vriend van de schakelaar

- logo Vriend van 't klimaat bij artikels over

mei: Burgemeestersconvenant + klimaatquiz

juni: energiefistessie bouw-fit dagen

juli-augustus: energielening IGEAN + Cambio autodelen

september: Klimaatavond (lezing Hans Bruyninckx)

oktober: bouwadvies Kamp C + Klimaatavond (lezing Hans Bruyninckx)

november: Ecobouwers opendeur + energiefitssessie raam- en muurisolatie + besparingtips elektriciteit

december: klimaatverandering - groendaken

- logo Vriend van 't tweede leven (recycleren) bij artikels over

januari: herbruikbare goederen kringloopcentrum

maart: plantenbeurs

april: plantenbeurs

oktober: Dag van de kringwinkel

- logo Vriend van de fiets bij artikels over

april: Fair Trade Ecocyclo

mei: fietsontbijt fairtrade@work

- logo Vriend van 't groen bij artikels over

mei: durf tuinieren zonder en ecotuindagen

september: haagactie

- logo Vriend van groene stroom bij artikel over

juli-augustus: samenaankoop groene stroom

2017

De stad onderneemt al jaren acties om het energieverbruik van de inwoners en andere doelgroepen te beperken en hen aan te moedigen te investeren in hernieuwbare energie, duurzame mobiliteit en andere aspecten van duurzame ontwikkeling die bijdragen tot een verlaging van de CO2-uitstoot. Hieronder volgt een overzicht van de acties ondernomen in 2016 volgens de verschillende thema's opgenomen in het energie- en klimaatactieplan.

Acties ondernomen om het energieverbruik van de eigen organisatie te beperken en te investeren in hernieuwbare energie en duurzame mobiliteit → **zie rapportering actie 109 Deelname Klimaatneutrale Organisatie 2020**

ENERGIE

Subsidies rationeel energiegebruik

De stad geeft sinds 2002 subsidies voor energiebesparende maatregelen. Doelstelling is het rationeel energiegebruik aan te moedigen. De tabel hieronder bevat een overzicht van het aantal subsidies dat per jaar en per maatregel werd toegekend.

In 2013 werd het subsidiereglement gewijzigd. Voor werken uitgevoerd vanaf 1 januari 2014 werd de subsidie dakisolatie verhoogd (met strengere voorwaarde van R-waarde dakisolatie minstens 4,5) en de subsidie hoogrendementsbeglazing afgeschaft. De subsidie zonneboiler bleef ongewijzigd.

De dossiers hoogrendementsbeglazing die werden uitbetaald in 2014 en 2015 betreffen dossiers die nog voldeden aan de voorwaarden van het vorige reglement.

De subsidies voor zonnepanelen en hoogrendementsketels werden vroeger reeds afgeschaft.

	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
--	------	------	------	------	------	------	------	------

hoogrendementsglas	6	53	103	70	72	103	117	188
dakisolatie	2	7	18	12	25	34	35	107
zonneboiler	6	3	4	2	4	1	5	6
PV-panelen	-	-	-	-	-	4	8	43
gasketel met HR+ of HR TOP-label	15	58	64	86	96	90	-	-
stookolie OPTIMAZ	4	11	12	10	4	4	-	-
Totaal	33	132	201	180	201	236	165	344

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
hoogrendementsglas	229	294	284	193	60	3	-
dakisolatie	132	234	141	72	70	108	203
zonneboiler	10	10	8	25	9	14	9
PV-panelen	90	63	25	-	-	-	-
gasketel met HR+ of HR TOP-label	-	-	-	-	-	-	-
stookolie OPTIMAZ	-	-	-	-	-	-	-
Totaal	461	601	458	290	139	125	212

Nieuwe thermografische luchtfoto

Er werd tijdens de winter van 2016 door een vliegtuig met infraroodcamera een nieuwe thermografische foto genomen van de Mortselse daken (oude foto dateerde van 2009). Inwoners kunnen via de website www.mortsel.be/thermofoto de foto van hun woning opzoeken en krijgen zo een indicatie van de isolatiekwaliteit van hun dak. Ze krijgen de nodige uitleg om de foto te kunnen interpreteren, of kunnen hiervoor een beroep doen op de milieudienst. Ze krijgen ook een e-mail met meer uitleg en info over gerelateerde projecten (subsidies, gratis bouwadvies, energielening,...). Vanaf oktober werd hierover uitgebreid gecommuniceerd. Het project sensibiliseert over het belang van een goede dakisolatie.

Vriend van de thermostaat

Mortsel nam deel aan deze actie van de provincie. Tijdens de winter van 2016-2017 werden inwoners aangezet tot het optimaal instellen van hun thermostaat om zo de CO₂-uitstoot van de huishoudens een stuk te verlagen. Er werden tips verspreid en inwoners konden een gratis huisbezoek aanvragen waarbij een vrijwilliger de thermostaat instelde en tips op maat gaf.

Energie-audits samenaankoop

Het bestuurde keurde deelname aan de samenaankoop energie-audits van IGEAN goed. Deze actie wordt verder uitgewerkt in 2017.

Bouwadvies Kamp C

Sinds 2015 kunnen inwoners van Mortsel, Kontich, Lint, Hove, Edegem en Boechout maandelijks in één van deze gemeenten terecht voor gratis duurzaam bouwadvies. Een architect van Kamp C, het provinciaal Centrum Duurzaam Bouwen en Wonen, screent bouwplannen op duurzaamheid en beantwoordt allerlei vragen over duurzaam bouwen en verbouwen.

In 2016 kregen 7 Mortselers via deze weg een uur gratis bouwadvies op maat.

Energiefit-sessies

De stad organiseert sinds 2015 Energiefit-sessies in samenwerking met buurgemeenten. Deze infosessies over energie besparen en duurzaam (ver)bouwen worden gratis aangeboden door Eandis. Volgende thema's komen aan bod: bouwen en verbouwen, muur- en raamisolatie, dakisolatie, verwarming, warm water, warmtepomp en snelle energiebesparing. De sessies worden intergemeentelijk georganiseerd en gepromoot om meerdere onderwerpen te kunnen aanbieden en een groter doelpubliek te bereiken. In 2016 vonden infosessies plaats over snelle energiebesparing (14 juni in Kontich), dakisolatie (19 september in Mortsel), muurisolatie en hoogrendementsglas (17 oktober in Kontich), verwarming (8 november in Hove) en warm water (1 december in Edegem).

Infomomenten

Op 25 januari 2016 organiseerde het woonloket een infoavond over verhuurders met o.a. toelichting over energie besparen en premies.

Samenaankoop groene stroom

De stad nam voor de zevende maal deel aan de samenaankoop groene stroom 'Samen gaan we groener' georganiseerd door de provincie om de aankoop van groene stroom door particulieren te bevorderen.

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
aantal contracten	218	394	888	742	946	1.166	1.283
CO2 in ton uitgespaard			587	480	605	744	751

Samenaankoop zonnepanelen

De stad promootte voor de derde maal de samenaankoop fotovoltaïsche zonnepanelen georganiseerd door de provincie. Cijfers over het aantal effectief geplaatste installaties op basis van de aanvragen van inwoners in 2016 zijn nog niet gekend, de plaatsing loopt namelijk nog door in 2017.

	2014	2015
aantal installaties geplaatst	38	31
totaal opgewekt kWh	133.380	98.982
CO2 in ton uitgespaard	25,34	18,81

Energiescans

Mortsel neemt deel aan het project energiescans van Eandis waarbij er jaarlijks een aantal gratis energiescans worden uitgevoerd bij particuliere woningen. Vanaf 2014 worden enkel nog gratis scans uitgevoerd bij de sociale doelgroep (beschermde klanten, FRGE, sociale huurwoningen).

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
aantal energiescans	105	116	190	97	61	269	32	7	16

Energieleening IGEAN

Om energiebesparende maatregelen in private woningen aan te moedigen, neemt de stad deel aan het intergemeentelijke project 'IGEAN energieleening' in kader van het FRGE (Fonds ter reductie van de Globale Energiekost). Sinds 1 januari 2013 kunnen inwoners voor energiebesparende investeringen via deze weg een goedkope lening (2%) krijgen. Kandidaat-kredietnemers die tot een bijzondere doelgroep behoren, krijgen een renteloze lening. Het aandeel dossiers in Mortsel t.o.v. het totaal aantal dossiers (29 deelnemende gemeenten) is hoog.

	2013	2014	2015	2016
aantal dossiers	20	13	24	30
aantal dossiers doelgroep	3	3	5	2
aandeel Mortsel	10,4%	7%	5,9%	8,3%

Warmtenet

De studie van het provinciebestuur Antwerpen, de stadsbesturen van Antwerpen en Mortsel, het Vlaamse Instituut voor Technologisch Onderzoek (VITO), Eandis en Agfa-Gevaert nv over de mogelijkheden voor de aanleg van een warmtenet rond de vestiging van Agfa-Gevaert te Mortsel en Antwerpen, werd in 2016 verdergezet en zal in het voorjaar van 2017 worden afgerond en voorgesteld aan het bestuur.

Het warmtenet zorgt ervoor dat restwarmte die vrijkomt bij de bedrijfsprocessen van Agfa-Gevaert via een buizenet tot bij gebouwen (woningen, kantoren, bedrijven) in de buurt wordt gebracht om daar hergebruikt te worden voor gebouwverwarming.

Bouwverordening

De milieudienst werd verder betrokken bij de opmaak van een nieuwe bouwcode. Er worden verschillende elementen rond duurzame ontwikkeling (thema's energie, water, mobiliteit, groenvoorziening) opgenomen.

Earth Hour – Nacht van de Duisternis

De stad nam deel aan Earth Hour op 19 maart en de Nacht van de Duisternis op 8 oktober.

Telkens werd de (klemtoon)verlichting van het stadhuis, de Sint-Benedictuskerk en het Lieven Gevaertmonument gedoofd en werden de inwoners gesensibiliseerd om zelf ook de lichten te doven en duurzaam om te gaan met verlichting en energie.

Sensibilisatie algemeen

Er verschenen in 2016 verschillende artikels over rationeel energiegebruik en hernieuwbare energie in de Mortsel Info:

- februari: gratis duurzaam bouwadvies/ premies energie / zuinige en milieuvriendelijke centrale verwarming
- maart: Earth Hour
- juni: energiefitsessie snelle energiebesparing / samenaankoop zonnepanelen / energielening IGEAN
- juli-augustus: passief bouwen getuigenis / samenaankoop groene stroom particulieren + KMO's en verenigingen / bouwadvies Kamp C
- september: energiefitsessie dakisolatie
- oktober: energiefitsessies muurisolatie, hoogrendementsglas en verwarming / Nacht van de Duisternis / Ecobouwers Opendeur
- november: bouwadvies Kamp C / energiefitsessie warm water / nieuwe thermografische luchtfoto / Vriend van de thermostaat + milieuvriendelijke verwarming
- december: energiezuinig feesten

De gemeentelijke website bevat vaste artikels over het thema energie.

Nieuws over of acties ivm energie worden ook steeds op de nieuwsrubriek en/of de activiteitenkalender van de website en/of op facebook geplaatst.

Bij de milieudienst kunnen inwoners gratis energiemeters uitlenen.

Men kan er ook terecht voor meer info over rationeel energiegebruik en hernieuwbare energie (subsidies, thermografische luchtfoto, gratis folders en brochures over rationeel energiegebruik en duurzame energie.)

Gas- en elektriciteitsverbruik

Onderstaande tabel geeft een overzicht van het verbruik van gas en elektriciteit in GWh/jaar (1 GWh = 1.000.000 kWh).

In de tabel worden de absolute cijfers (tussen haakjes) en het genormaliseerd gasverbruik (*) vermeld. Dit laatste is het gasverbruik voor een standaardjaar onafhankelijk van de weersomstandigheden. Hierdoor kunnen de jaarverbruiken op een objectieve manier met elkaar vergeleken worden.

We beschikken in het voorjaar van jaar x telkens over de gegevens van jaar x-2. De gegevens voor 2016 zijn dus nog niet voorhanden. Deze worden pas later berekend en bekend gemaakt door Eandis.

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
(aardgas – residentieel)	(180,40)	(177,90)	(157,78)	(150,75)	(174)	(131,11)	(145,26)
aardgas – residentieel gecorrigeerd graaddagen *	196,96	218,87	172,41	164,57	155,47	164,22	150,75
(aardgas – niet residentieel)	(457,60)	(469,59)	(459,68)	(442,99)	(446)	(398,46)	(495,45)
aardgas – niet residentieel gecorrigeerd graaddagen *	499,61	577,74	502,29	483,61	398,50	499,11	514,18
(totaal gas)	(638,00)	(647,49)	(617,46)	(593,74)	(620)	(529,57)	(640,71)
totaal gas gecorrigeerd graaddagen *	696,57	796,61	674,70	648,18	553,97	663,33	664,93
elektriciteit – residentieel	42,40	41,82	39,62	38,46	38	36,04	34,77
elektriciteit – niet-residentieel	34,80	34,24	35,55	35,95	36	34,80	35,11
totaal elektriciteit	77,20	76,06	75,17	74,41	74	70,84	69,88
totaal	773,77	872,67	749,87	722,59	627,97	734,17	734,81

	2013	2014	2015
(aardgas – residentieel)	(156,07)	(129,81)	(137,90)
aardgas – residentieel gecorrigeerd graaddagen *	148,56	171,49	157,68
(aardgas – niet residentieel)	(508,58)	(447,09)	(455,32)
aardgas – niet residentieel gecorrigeerd graaddagen *	484,12	590,65	520,65

(totaal gas)	(664,65)	(576,90)	(593,22)
totaal gas gecorrigeerd graaddagen *	632,68	762,14	678,33
elektriciteit – residentieel	34,90	35,33	34,45
elektriciteit – niet-residentieel	35,80	35,69	35,18
totaal elektriciteit	70,7	71,02	69,63
totaal	703,38	833,16	

* Correctiefactoren graaddagen:

2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
1,0918	1,2303	1,0927	1,0917	0,8935	1,2526	1,0378	0,9519	1,3211	1,1435

MOBILITEIT

Mortsel Mobizone

De campagne van de stad Mortsel, De Lijn, NMBS, Cambio, CozyCar, Blue-bike en het intergemeentelijk fietspunt, heeft als doel inwoners te informeren en sensibiliseren over verschillende mogelijkheden van duurzaam vervoer. Een groene mobizone is een locatie waar een uitgebreid aanbod van duurzame vervoermiddelen aanwezig is. Trein, tram, bus, deelfietsen en autodelen worden er gecombineerd op een korte afstand van elkaar.

Op een kaart wordt een handig overzicht gegeven van de haltes van De Lijn en NMBS, de locaties van Cambio en CozyCar standplaatsen, Blue-bike deelfietsen en het fietspunt. De nadruk ligt op het multimodale en de mogelijkheden om verschillende duurzame vervoersmiddelen te combineren om op een duurzame manier van A naar B te reizen. Daarnaast worden inwoners aangespoord om de verschillende middelen uit te testen door hen deze gratis of met korting te laten uittesten (vb. gratis Lijnkaart, gratis mini-Rail-Pass, korting op abonnement Blue-bike, korting op huurfiets bij fietspunt, geen instapkost of abonnementskost voor Cambio).

De campagne werd voor het eerst gevoerd in 2014, via direct marketing. De kaart met de info over de voordelen werd gebust bij ca. 750 gezinnen in de buurt van het Stadsplein. Wegens het succes van deze actie en om een groter publiek te bereiken tegen een lagere kostprijs, werd de campagne in 2015 en 2016 uitgebreid en digitaal gevoerd via de website www.groenemobizone.be/mortsel met als doelgroep alle inwoners van Mortsel.

De resultaten van de eerste campagne Groene Mobizone in 2014 via direct marketing waren zeer positief. 291 inwoners of bijna 39% vroegen één of meerdere voordelen aan. In 2015 en 2016 werd de campagne herhaald en online uitgevoerd. Via heel wat verschillende kanalen (Google AdWords, banners, facebook, takeovers op regionale infokanalen, website stad, Mortsel Info,...) werd breed maar doelgericht promotie gemaakt voor de campagne onder naam Mortsel Mobizone.

De resultaten waren positief. In 2015 had de website 3.240 unieke bezoekers. 580 inwoners vroegen één of meerdere voordelen aan, d.i. 18% van het aantal unieke bezoekers, een zeer hoge score voor een online promocampagne. De resultaten van de campagne in 2016 zijn nog positiever. De website had ca. 5.500 unieke bezoekers (d.i. meer dan een vijfde van alle inwoners), waarvan ca. 2.300 inwoners (d.i. bijna 4 keer meer dan in 2015) één of meerdere voordelen aanvraagden. Bevraging na afloop van de campagne toont o.a. dat de grote meerderheid van de deelnemers vond dat de campagne duidelijke info gaf over de verschillende duurzame verplaatsingsmogelijkheden in Mortsel, hen deed nadenken over de manier waarop ze zich verplaatsen, dat 4 op 10 door de campagne nieuwe verplaatsingsmogelijkheden heeft leren kennen, en dat 1 op 4 nieuwe duurzame vervoersmiddelen heeft uitgetest.

Cambio autodelen

Het aantal Cambio-gebruikers in Mortsel stijgt jaarlijks. Eind 2016 waren meer dan 150 Mortselaars klant bij Cambio.

Om tegemoet te komen aan het stijgende gebruik werd in 2017 een extra parkeerplaats voorzien op de Cambio-standplaats 'Mortsel Krijgsbaan'.

Momenteel telt Mortsel 7 Cambio-wagens op 4 standplaatsen (Stadsplein met 2 wagens, Krijgsbaan met 3 wagens, 't Parkske met 1 wagen en Mortsel-dorp met 1 wagen).

Derdebetaler De Lijn

Sinds 1 januari 2012 krijgen inwoners van Mortsel 20% korting bij de aankoop van een jaarabonnement Omnipas van De Lijn.

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
aantal jaarabonnementen Omnipas	476	511	528	527	740	749	750	700	706

Laadpunten elektrische voertuigen

In samenwerking met Eandis zal het aantal publieke laadpunten voor elektrische wagens tussen 2017 en 2020 verhoogd worden van 1 naar 8.

Met belgerinkel naar de winkel

Om de inwoners aan te moedigen om met de fiets boodschappen te doen, nam de stad opnieuw deel aan de actie 'Met belgerinkel naar de winkel'.

Deelfietsen Blue-bike

Door het derdebetalersysteem voor de Blue-bike deelfietsen, bedraagt de prijs voor het ontlenen van een fiets 1 euro per 24 uur (i.p.v. van 3 euro).

	2013	2014	2015	2016
aantal ontleningen Blue-bike	141	246	315	320

Fietsenstallingen

→ zie rapportering actie 11 Zorgen voor voldoende stallingsmogelijkheid per type vervoersmiddel

Stad Mortsel werd uitgeroepen tot Fietsstad 2012. Het bestuur besliste met het prijzengeld van 50.000 euro op 5 plaatsen afgesloten overdekte fietsenstallingen te zetten. Ze bieden een oplossing voor mensen die thuis hun fiets moeilijk kunnen stallen.

In 2016 werd de vijfde fietsenstalling geplaatst en ingericht op de hoek van De Stappe en de Kretenburgstraat. Deze stalling is ondertussen volzet.

Ook de andere stallingen (pleintje Eduard Arsenstraat, Hendrik Consciencelaan, Krijgsbaan en Meerminne) zijn volzet of bijna volzet.

Fietspaden

De fietsoversteken van de fietsostrade Antwerpen-Mechelen aan de Deurnestraat en de Molenstraat werden vernieuwd en beveiligd.

Fietsbarometer

De Fietsbarometer is afgerond in april 2016. Deze bestaat uit het uitvoeren van fietstellingen en het verzamelen van fietsroutegegevens door middel van een meetfiets.

Uit de tellingen blijkt bijvoorbeeld dat de fietsostrade Antwerpen-Mechelen het drukst befietste fietspad is van de provincie (5.735 fietsers per dag).

Fietspunt

Het jaarverslag van het intergemeentelijke Fietspunt Mortsel-Hove-Boechout-Lint-Kontich-Edegem geeft een overzicht van de verdere samenwerking tussen stad en Fietspunt. Het college keurde de nieuwe engagementsverklaring goed en maakte extra geld vrij om de verdere werking van het fietspunt in 2017 te garanderen.

Trage wegen

→ zie rapportering actie 105 Aanpak trage wegen

Strapdag

De stad organiseerde een Strapdag op 16 september. Ouders en kinderen werden aangemoedigd om stappend of fietsend naar school te komen tijdens deze autovrije/autoluwe dag.

Mobibus

De Mobibus kwam in het voorjaar naar Mortsel. Het is een mobiele tentoonstelling over verkeer en duurzame mobiliteit voor leerlingen van de tweede graad secundair onderwijs.

Parkeerbeleid

→ zie rapportering actie 102 Evaluatie en bijsturing van het parkeerbeleid

Sensibilisatie algemeen

Er verschenen in 2016 verschillende artikels over duurzame mobiliteit in de Mortsel Info:

- april: derdebetalerskorting Omnipas De Lijn/ autodelen Cambio / fietsenstallingen
- mei: Mortsel Mobizone / fietsonbijt werknemers / Met belgerinkel naar de winkel
- juli-augustus: milieuvriendelijke voertuigen
- september: week van de mobiliteit (strapdag + fietstelweek)
- oktober: Dag van de Trage Wegen herfstwandeling

De gemeentelijke website bevat vaste artikels over het thema duurzame mobiliteit.
Nieuws over of activiteiten ivm mobiliteit en milieu worden ook steeds op de nieuwsrubriek en/of de activiteitenkalender van de website geplaatst.

OPENBAAR GROEN EN BIODIVERSITEIT

→ zie rapportering actie 115 Ondersteunen en uitvoeren van projecten rond natuurontwikkeling en biodiversiteit

KLIMAATADAPTATIE

Samenaankoop groendaken

Het stadsbestuur ondersteunde de samenaankoop groendaken van de milieuraad. Op 17 november vond een infoavond plaats. 35 gezinnen vroegen een offerte aan. De effectieve plaatsingen gebeuren in 2017.

Subsidies duurzaam omgaan met water

De stad geeft subsidies voor de aanleg van regenwaterputten, groendaken en gescheiden riolering.

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
regenwaterput	4	0	11	0	5	4	5	5	7	6	2
infiltratievoorziening	0	0	1	1	0	1	1	1	-	-	-
groendak	1	1	1	2	2	0	4	6	2	1	2
gescheiden riolering	1	1	2	1	2	6	15	14	13	9	2
totaal	6	2	15	4	9	11	25	26	22	16	6

Verkoop regenwatertonnen

De stad verkoopt regenwatertonnen aan lage prijzen om het gebruik van regenwater aan te moedigen.

model	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
design	23	21	36	33	30	19	18	16	11	14	6
gewoon	14	4	20	12	8	9	9	9	10	7	5
totaal	37	25	56	45	38	28	27	25	21	21	11

Beheer openbare riolering

Straten die in 2016 werden voorzien van een gescheiden stelsel voor afvalwater en regenwater:

- Laathof
- Pieter Reypenslei

DUURZAME LOKALE PRODUCTIE EN CONSUMPTIE

Fair Trade Gemeente

→ zie rapportering actie 91 De campagne Fair Trade Gemeente verder laten groeien

Voedselteam infoavond

De stad organiseerde in samenwerking met Voedselteams vzw een infoavond op 12 april. Wegens het succes van het eerste team in Mortsel, werd een tweede voedselteam opgestart.

Composteren

Er is een actieve compostmeesterwerking. Drie compostmeesters bemanden van mei tot september minstens maandelijks de demoplaats op het containerpark. De stad nam deel aan het Kringloopweekend op 11 juni. De compostmeesters waren ook aanwezig op de plantenbeurs.

Op het containerpark worden compostvaten en -bakken verkocht:

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
compostvaten	96	76	69	77	62	39	26	26	24	20
compostbakken	-	12	6	6	7	13	23	29	15	16

Subsidies milieuzorg en duurzame aankopen scholen

De stad geeft al sinds 2001 subsidies aan scholen die aan milieuzorg doen. Het reglement werd doorheen de jaren meerdere keren aangepast. Sinds 2013 geeft de stad subsidies aan scholen die meewerken aan het project Milieuzorg op School of fairtrade- en biologische producten aankopen.

subsidie	2013- 2014	2014- 2015	2015- 2016
fair trade/bio	2	3	1
MOS	0	2	0

Repair Cafés

Spullen die mits een kleine reparatie nog kunnen worden gebruikt, kunnen hersteld worden tijdens een Repair Café. Het initiatief wil helpen om de afvalberg te verkleinen, bijdragen tot een mentaliteitswijziging rond duurzame ontwikkeling en de sociale cohesie in buurten bevorderen.

In 2016 vonden 5 Repair Cafés plaats in de Zuidrand, waarvan één in Mortsel op 12 maart.

De stad ondersteunt de organisatie van de Repair Cafés in Mortsel door communicatie via de stedelijke infokanalen en de verzekering van de vrijwilligers.

Sensibilisatie algemeen

Er verschenen in 2016 verschillende artikels over duurzame lokale productie en consumptie in de Mortsel Info:

- januari: herbruikbare goederen - kringloopcentrum
- maart: kippenactie / Repair Café / Voedselteam / plantenbeurs / Tournée Mondiale biobieren
- april: plantenbeurs
- mei: milieuvriendelijk tuinieren (zonder is gezonder, Velt ecotuindagen) / fair trade
- juni: Kringloopweekend composteren en voedselverspilling
- september: fair trade
- oktober: Dag van de Kringwinkel
- december: eerlijk feesten + fair trade

Inwoners werden opgeroepen om mee te doen aan de actie 'Dagen Zonder Vlees' via de website en facebook.

Nieuws over of activiteiten ivm duurzame lokale productie en consumptie worden ook steeds op de nieuwsrubriek en/of de activiteitenkalender van de website geplaatst.

ALGEMEEN

Energie- en klimaatactieplan

Het energie- en klimaatactieplan werd goedgekeurd door de gemeenteraad op 26 januari 2016.

Over het Burgemeestersconvenant en het klimaatactieplan werd via verschillende kanalen gecommuniceerd (website nieuwsbericht, website vaste pagina, Mortsel Info, adviesraden, verenigingen...). Hierin werden de inwoners gevraagd om creatieve ideeën en opmerkingen te bezorgen.

Het klimaatactieplan is een vast agendapunt op de milieuraad. Telkens wordt een stuk klimaatactieplan besproken en kunnen er suggesties worden gedaan.

Sustainable Development Goals (SDG's)

De 17 internationale Duurzame Ontwikkelingsdoelen, goedgekeurd door de VN-landen, zijn de opvolger van de Millenniumdoelen. Ze zetten de krijtlijnen voor een meer duurzame, vreedzame, rechtvaardige,... wereld. De stad ondersteunde een infoavond (15 maart) over dit thema georganiseerd door de GROS van Mortsel en buurgemeenten.

Sensibilisatie algemeen

Er verschenen in 2016 verschillende artikels over het Burgemeestersconvenant, klimaat en duurzame ontwikkeling in het algemeen in de Mortsel Info:

- januari: gratis duurzaam bouwadvies
- maart: Sustainable Development Goals (SDG's) / energie- en klimaatactieplan goedgekeurd gemeenteraad / bijhotels
- april: samenaankoop groendaken
- mei: Burgemeestersconvenant / klimaatbomen
- oktober: nestkastenactie
- november: samenaankoop groendaken
- december: duurzaam feesten / duurzaam omgaan met water / BENoveren

Nieuws over of activiteiten ivm het Burgemeestersconvenant, klimaat en duurzame ontwikkeling worden ook steeds op de nieuwsrubriek en/of de activiteitenkalender van de website geplaatst.

Campagne 'Vriend Van'

Deelname aan de campagne 'vriend van' maakt deel uit van Klimaatneutrale Organisatie 2020 (actie 86). Het is een campagne van de provincie die de inwoners wil sensibiliseren over de thema's energie en mobiliteit, maar ook over duurzame ontwikkeling in het algemeen.

Mortsel winnaar vriend van - actie fair trade en streekproducten

Op de website www.vriendvan.be konden inwoners van de provincie Antwerpen meedoen aan duurzame acties, en daarmee samen sterren verdienen. De provincie koppelde hieraan een engagement. Telkens een aantal sterren waren behaald, boden ze iets aan tijdens een verrassingsactie. Indien er 37.000 sterren zouden worden gehaald, zou de provincie een verrassingsbezoek brengen met manden vol (h)eerlijke streekproducten aan de gemeente waar procentueel gezien de meeste inwoners een account hebben op de website. De 37.000 sterren werden behaald, en Mortsel was de winnaar.

De provincie heeft op zaterdag 23 april 100 mandjes uitgesteld in Mortsel. Voorbijgangers konden het mandje meenemen en laten vullen met streek- en eerlijke producten: eerlijke groene thee uit Sri Lanka (fair trade), keuze uit vier (h)eerlijke chocolades (fair trade), een Oudegodje (streekbier), keuze uit een Ambrosiuskoek of Mortselse krakers (streekgebak).

In 2016 werd via de Mortel Info verwezen naar de campagne:

- logo Vriend van 't klimaat bij artikels over
- januari: gratis bouwadvies + premies energie
- maart: Earth Hour
- mei: Burgemeestersconvenant + Mortsel Mobizone
- juni: energielening IGEAN
- juli-augustus: passief bouwen getuigenis + bouwadvies Kamp C
- september: energiefitsessie dakisolatie
- oktober: Ecobouwers Opendeur + energiefitsessies muurisolatie, hoogrendementsglas en verwarming
- november: bouwadvies Kamp C
- december: zuinig omgaan met water + BENoveren
- logo Vriend van 't tweede leven (recycleren) bij artikels over
- januari: herbruikbare goederen kringloopcentrum
- maart: Repair Café + plantenbeurs
- april: plantenbeurs
- juni: Kringloopweekend
- logo Vriend van de fiets bij artikels over
- maart: marktvestiaire fietspunt
- mei: Met belgerinkel naar de winkel
- logo Vriend van den tram bij artikel over
- april: derdebetalerskorting Omnipas De Lijn

- logo Vriend van autodelen bij artikel over
april: autodelen Cambio
- logo Vriend van 't cruisen bij artikel over
juli-augustus: milieuvriendelijke voertuigen
- logo Vriend van 't groen bij artikels over
april: samenaankoop groendak
mei: durf tuinieren zonder en ecotuindagen + klimaatbomen
september: haagactie
oktober: Dag van de Trage Wegen herfstwandeling
- november: samenaankoop groendak
- logo Vriend van groene stroom bij artikel over
juni: samenaankoop zonnepanelen
juli-augustus: samenaankoop groene stroom
- logo Vriend van de warmte bij artikel over
april: gratis duurzaam bouwadvies
november: energiefitsessie warm water + nieuwe thermografische luchtfoto
- logo Vriend van 't marcelleke bij artikel over
juni: energiefit-sessie snelle energiebesparing

Omschrijving	De stad wil een voorbeeldrol spelen op het vlak van milieu- en sociaal verantwoorde consumptie en duurzaam materialengebruik, en voert daarom zelf een milieu- en sociaal verantwoord aankoopbeleid.
Rapportering 2017	<p>Q1 Hieronder een overzicht van milieu- en/of sociaal verantwoorde aankopen in 2016.</p> <p>Openbare wegen en gebouwen</p> <ul style="list-style-type: none"> • duurzaam geëxploiteerd hout (met label FSC of PEFC) (vb. zitbanken, boompalen, meubilair, speelelementen en dieren berm) • COPRO gekeurd steenpuin voor werken uitgevoerd door of in opdracht van de stad • tuinbouwcompost voor aanleg en onderhoud plantsoenen, bermen en gazon bevat GFT met Vlaco-label • materialen uit gerecycleerde kunststof (compostbakken, diamantkoppalen) • chemische onkruidbestrijdingsmiddelen: in 2016 werden geen chemische producten aan gekocht, vanaf 2015 is het gebruik op het openbaar domein immers verboden (in 2014 werd wel een vrijstelling verkregen voor de begraafplaatsen, deze vrijstelling vervalt eind 2017, in 2016 werd de inrichting aangepast zodat ook daar het onkruidbeheer zonder chemische bestrijdingsmiddelen kan gebeuren) <p>Catering</p> <ul style="list-style-type: none"> • standaard koffie, thee en fruitsap van eerlijke handel met label Max Havelaar • gebruik fair trade producten bij verschillende evenementen • biologische producten (vb. fair trade en bio fietsontbijt) • proefproject kraantjeswater (karaffen vriend van den tap) <p>Papier en kantoor</p> <ul style="list-style-type: none"> • 100 % post consumer gerecycleerd kringlooppapier met FSC-label en Europees ecolabel • FSC- of PEFC-gelabeld briefpapier, (doorgeef)enveloppes en andere papierproducten (vb. mappen, post-its) • druk Mortsel Info sinds 2003 op recyclagepapier • opname milieucriteria in bestekken schoonmaakfirma's <p>Schoonmaak</p> <ul style="list-style-type: none"> • ecologische schoonmaakmiddelen (vloer-, interieur-, glas- en sanitairreinigers) met Europees ecolabel • 100% gerecycleerd hygiënepapier (poetsrollen, toiletpapier en handdoekjes), toiletpapier met FSC-label en Europees ecolabel <p>Water</p> <ul style="list-style-type: none"> • hergebruik regenwater in de nieuwe gebouwen (Parkschool en BKO) <p>Energie → zie rapportering act 109 Deelname Klimaatneutrale Organisatie 2020</p> <p>Mobiliteit → zie rapportering act 109 Deelname Klimaatneutrale Organisatie 2020</p>

Omschrijving	<p>< 2017: was 'Energieverbruik van de stadsgebouwen en -diensten met minstens 20% verminderen tegen 2020'</p> <p>Bevat o.a.:</p> <ul style="list-style-type: none"> • bij nieuwbouw/renovatie ambitieuze doelstellingen opleggen met betrekking tot rationeel energieverbruik; • Bij nieuwbouw/renovatie: toepassing van hernieuwbare energiebronnen; • Beter opvolgen van onderhoud en regeling van de verwarming van stadsgebouwen; • Energiezuinige verlichting in stadsgebouwen en openbare verlichting. <p>Door deelname aan de campagne Klimaatneutrale Organisatie 2020 van de provincie Antwerpen wil de stad, volgens de trias energetica, eerst inzetten op maximale reductie van de broeikasgasuitstoot, dan het gebruik van hernieuwbare energie optimaliseren en tot slot de overblijvende fossiele bronnen zuinig en efficiënt gebruiken. Het stadsbestuur heeft zich geëngageerd om:</p> <ul style="list-style-type: none"> - een Klimaatneutrale Organisatie te zijn in 2020 volgens de methodiek van de provincie Antwerpen, dit wil zeggen de CO2-uitstoot van de eigen organisatie zo veel mogelijk te reduceren en de resterende uitstoot vanaf 2020 te compenseren - via een inventaris de broeikasgasuitstoot van de eigen werking tweejaarlijks in kaart te brengen - op zoek te gaan naar efficiënte acties om de broeikasgasuitstoot te verminderen en deze uit te voeren - personeel voor de uitvoering van de campagne te voorzien - middelen te voorzien voor uitvoering van de meest efficiënte acties - deel te nemen aan de campagne 'Vriend van' van de provincie 	
Rapportering	2014	Geen rapportering
	2015	Geen rapportering
	2016	<p>Q1</p> <p>De stad onderneemt al jaren acties om het energieverbruik van de eigen diensten te beperken en te investeren in hernieuwbare energie en duurzame mobiliteit. Hieronder volgt een overzicht van de acties ondernomen in 2015.</p> <p>ENERGIE</p> <p><u>REG-projecten</u></p> <p>In 2015 werden volgende REG-projecten uitgevoerd:</p> <ul style="list-style-type: none"> - nieuwe parkschool: start bouw volgens passiefnorm - nieuwe BKO: start bouw volgens energienorm (norm vastgelegd door college in 2014) - stadhuis: nieuwe verwarmingsinstallatie (condensatieketel) - bibliotheek: nieuwe koeling (minder elektriciteitsverbruik) - JOC: nieuwe verwarmingsinstallatie (condensatieketel) - MG74 (bureau GGZ en fort op stap): nieuwe verwarmingsinstallatie (condensatieketel op aardgas) - Guido Gezelleschool (nieuw deel): nieuwe verwarmingsinstallatie (condensatieketel) - sporthal Den Drab: nieuwe installatie voor warmwaterbereiding en verwarming van de kleedkamers

- GTI: thermostatische kranen
- openbare verlichting:
  - dimbare LED-verlichting vernieuwde wandel- en fietsverbinding Eggestraat-Grotenhof
  - dimbare LED-verlichting Fort 4
- opdracht van het college (beslissing 1 juni 2015) aan Eandis om bij projectvoorstellen nieuwe openbare verlichting het dimmen standaard te voorzien

Groene stroom

Er wordt al enkele jaren 100% groene stroom gebruikt voor alle stadsgebouwen.
In 2014 werd een nieuw contract afgesloten voor de periode 2015-2017.

Energieverbruik gebouwen

De stad houdt al jaren een energieboekhouding bij. Meterstanden worden maandelijks opgenomen en vergeleken met vorige maanden en jaren, zodat tijdig kan worden ingegrepen wanneer het verbruik in een bepaald gebouw abnormaal hoog is.

In onderstaande tabel worden de gas- en elektriciteitsverbruiken van de grootste energieverbruikers bij de stadsgebouwen weergegeven (samen ca. 95 % van het energieverbruik van de stadsgebouwen).

Genormaliseerd gasverbruik *

	2011	2012	2013	2014	2015
Werf	757.763	689.591	665.771	709.673	787.739
Hoeve D.	176.858	190.738	182.506	143.945	143.112
ABK	467.645	459.628	446.630	486.563	424.550
GTI IJZ.weg	173.264	111.284	138.766	122.306	118.386
GTI	991.649	1.045.148	980.877	1.058.878	923.608
St-Lutgardis	883.644	844.540	874.693	950.984	961.326
Stadhuis	1.091.567	1.070.150	911.680	784.925	823.540
AMWD	559.332	491.512	507.694	451.748	377.497
MLS	388.373	403.543	385.889	410.698	378.238
Mayerlei	59.760	58.219	50.846	53.519	49.099
Bibliotheek	163.631	156.411	172.386	186.502	153.635
Zwembad	1.795.441	1.610.967	1.495.224	2.079.332	1.656.604
Parkske	138.658	124.825	111.528	89.692	79.927
JOC	94.675	104.071	110.138	77.752	68.052
TD	-	233.695	225.823	222.175	171.538
Perenpit	131.162	131.559	118.956	124.303	119.573
G. Gezelle	54.080	57.718	59.605	64.522	57.682
L. Gevaert	323.358	306.589	280.273	205.859	207.776
turnhal	65.542	63.469	59.743	74.017	81.350
Sporthal	309.114	281.641	285.069	244.531	229.341
Totaal	8.625.517	8.435.298	8.064.097	8.541.924	7.812.573

* Het genormaliseerd gasverbruik is het gasverbruik voor een standaardjaar onafhankelijk van de weersomstandigheden. Hierdoor kunnen de jaarverbruiken op een objectieve manier met elkaar vergeleken worden.

Elektriciteitsverbruik

	2011	2012	2013	2014	2015
Werf	71.138	70.928	73.303	76.519	72.879
Hoeve D.	23.510	28.186	40.975	23.668	21.590
ABK	45.336	43.450	42.315	42.559	42.278
GTI Ijz.weg	37.996	37.555	36.054	34.563	32.040
GTI	176.039	173.856	171.298	170.521	166.634
Sint-Lutgardis	96.773	101.734	106.284	109.798	101.683
Stadhuis	394.101	395.397	378.405	364.723	337.209
AMWD	99.746	81.481	77.359	85.913	65.253
MLS	78.643	72.224	78.341	81.837	80.090
Mayerlei	11.363	10.937	10.178	11.402	10.245
Bibliotheek	48.754	49.577	51.369	43.897	38.032
Zwembad	471.537	441.485	406.810	397.811	389.543
Parkske	30.497	31.485	30.197	30.175	29.312
JOC	43.273	38.500	38.910	37.360	40.310
TD	13.333	15.839	13.116	14.331	15.025
Perenpit	19.572	21.755	27.869	18.644	18.061
G. Gezelle	46.618	46.125	45.836	44.071	45.475
turnhal	45.425	44.789	44.092	42.014	39.038
Sporthal	103.418	94.730	95.022	82.931	88.132
Totaal	1.857.072	1.800.033	1.767.733	1.712.737	1.632.829

Opbrengst hernieuwbare energie

Opbrengst PV-panelen

	2011	2012	2013	2014	2015
Technische dienst (12,96 kWp)	12.215	11.421	10.889	10.690	11.023
JOC (7,9 kWp)	/	7.920	7.759	7.780	5.557
Stadsplein (134,85 kWp)	/	/	101.647	100.700	101.000

Opbrengst containerpark PV-panelen en windmolen

	2013	2014	2015
PV-panelen	5.815	5.951	6.073
windmolen	591	584	778

Sensibilisatie werknemers

Sensibilisatie van de werknemers gebeurt onder andere via de mailing Mondvol Morsel en het personeelsblad Dubbelpunt. In 2015 verschenen volgende artikels over energie in Dubbelpunt:

- maart: Earth Hour
- april: energie premies en energielening
- mei: nieuwe passiefschool
- juni: nieuwe passiefschool : energie en duurzaam bouwen
- augustus: samenaankoop groene stroom
- september: duurzaam bouwadvies

MOBILITEIT

Dienstverplaatsingen

Algemeen principe: werknemers worden gevraagd om zich voor dienstopdrachten zo vaak mogelijk te verplaatsen met de (elektrische) fiets of het openbaar vervoer.

Als alternatief voor het gebruik van de klassieke dienstwagen, neemt de stad deel aan Cambio autodelen.

De Cambio-wagens zijn recent en milieuvriendelijker dan oudere dienstwagens. Door het gebruik van deze wagens hoeft een aantal verouderde wagens niet te worden vervangen, dit leidt dus tot een inkrimping van het bestaande voertuigenpark.

Woon-werkverkeer

Fietsontbijt

Op 7 mei 2015 werd het jaarlijks fietsontbijt georganiseerd. Alle personeelsleden die met de fiets, te voet of met het openbaar vervoer naar het werk kwamen, werden getraakteerd op een ontbijt.

Fietsvergoeding en vergoeding openbaar vervoer

Werknemers die naar het werk fietsen, kunnen een fietsvergoeding krijgen van 0,20 euro per km.

Werknemers die met het openbaar vervoer naar het werk komen, kunnen een vergoeding krijgen van 80% van de reiskosten.

Aantal werknemers vergoeding fiets of openbaar vervoer

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
fietsvergoeding	96	105	119	108	114	108	136	130	124	146
openbaar vervoer	26	25	26	28	38	34	41	47	44	35

Sensibilisatie werknemers

Sensibilisatie van de werknemers gebeurt onder andere via de mailing Mondvol Morsel en het personeelsblad Dubbelpunt. In 2015 verschenen volgende artikels over duurzame mobiliteit in Dubbelpunt:

- april: fietsontbijt

- mei: ecocyclo fair trade fietsstrade
- juni: fietsstrade
- juli: duurzaam woon-werkverkeer (fietsvergoeding en openbaar vervoer)
- augustus: dienstverplaatsingen met de fiets en Cambio autodelen
- september: Strapdag Fietstelweek
- november: fietsenstallingen
- december: woon-werkverkeer fietsen

CAMPAGNE 'VRIEND VAN'

Deelname aan de campagne 'vriend van' maakt deel uit van Klimaatneutrale Organisatie 2020. Het is een campagne van de provincie die de inwoners wil sensibiliseren over de thema's energie en mobiliteit, maar ook over duurzame ontwikkeling in het algemeen.

De stad maakt vooral gebruik van de campagne om de inwoners te sensibiliseren (zie rapportering actie 87), maar gebruikt het communicatiemateriaal ook om haar werknemers te sensibiliseren. In 2015 werden bijvoorbeeld stickers 'Vriend van fiets' en parkeerkaarten 'Vriend van 't cruisen' met tips over ecodriving uitgedeeld aan werknemers (o.a. tijdens het jaarlijkse fietsontbijt).

ALGEMEEN

Energie- en klimaatactieplan Mortsel

Het participatief overleg tussen de betrokken stadsdiensten in kader van de projecten Klimaatneutraal 2020 (eigen organisatie) en het Burgemeestersconvenant (volledig grondgebied) startte met een gezamenlijk overleg op 27 november 2014 met IGEAN en de provincie. Dit participatief overleg liep in 2015 verder in de vorm van overleg tussen de milieudienst en de betrokken diensten, en resulteerde in een energie- en klimaatactieplan dat werd goedgekeurd door de gemeenteraad op 26 januari 2016.

Sensibilisatie werknemers

Naast de thema's energie en mobiliteit (zie hierboven) worden de werknemers ook gesensibiliseerd over andere klimaatgerelateerde thema's (d.i. thema's die aan bod komen in het klimaatactieplan i.k.v. het Burgemeestersconvenant) via de mailing Mondvol Mortsel en het personeelsblad Dubbelpunt. In 2015 verschenen volgende artikels in Dubbelpunt en/of Mondvol Mortsel:

- maart: Dagen zonder vlees en verkoop bijenhotels
- mei: deelname Burgemeestersconvenant
- juni: duurzaam consumeren (bio en fair trade)
- september: Car free day /klimaatavond (lezing Hans Bruyninckx)/behaagactie/fair trade en bio
- oktober: fair trade en nestkastenactie
- november: Repair café en fair trade

2017

Q1

De stad onderneemt al jaren acties om het energieverbruik van de eigen diensten te beperken en te investeren in hernieuwbare energie en duurzame mobiliteit. Hieronder volgt een overzicht van de acties ondernomen in 2016.

ENERGIE

REG-projecten

In 2016 werden volgende REG-projecten uitgevoerd:

- Parkschool: bouw volgens passiefnorm
- BKO: bouw volgens energienorm (norm vastgelegd door college in 2014)
- MG40: vernieuwen dak en plaatsing dakisolatie
- MLS: relighting (deel vestiaire al uitgevoerd, deel zaal in 2017)
- openbare verlichting: dimbare LED-verlichting Pieter Reypenslei en Laathof

Projecten hernieuwbare energie

Beslissing over plaatsing van fotovoltaïsche zonnepanelen op de ABK via de samenaankoop van de provincie (gunning 12/09/2016).

Groene stroom

Er wordt al enkele jaren 100% groene stroom gebruikt voor alle stadsgebouwen. Het contract loopt voor de periode 2015-2017.

Energieverbruik gebouwen

De stad houdt al jaren een energieboekhouding bij. Meterstanden worden maandelijks opgenomen en vergeleken met vorige maanden en jaren, zodat tijdig kan worden ingegrepen wanneer het verbruik in een bepaald gebouw abnormaal hoog is.

In onderstaande tabel worden de gas- en elektriciteitsverbruiken van de grootste energieverbruikers bij de stadsgebouwen weergegeven (samen ca. 95 % van het energieverbruik van de stadsgebouwen).

Genormaliseerd gasverbruik *

	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Werf	757.763	689.591	665.771	709.673	787.739	670.461
Hoeve D.	176.858	190.738	182.506	143.945	143.112	94.530
ABK	467.645	459.628	446.630	486.563	424.550	410.530
GTI Ijz.weg	173.264	111.284	138.766	122.306	118.386	111.273
GTI	991.649	1.045.148	980.877	1.058.878	923.608	802.761
St-Lutgardis	883.644	844.540	874.693	950.984	961.326	914.215
Stadhuis	1.091.567	1.070.150	911.680	784.925	823.540	706.237
AMWD	559.332	491.512	507.694	451.748	377.497	362.433
MLS	388.373	403.543	385.889	410.698	378.238	374.785
Mayerlei	59.760	58.219	50.846	53.519	49.099	39.507
Bibliotheek	163.631	156.411	172.386	186.502	153.635	154.318
Zwembad	1.795.441	1.610.967	1.495.224	2.079.332	1.656.604	82.924
Parkske	138.658	124.825	111.528	89.692	79.927	85.035
JOC	94.675	104.071	110.138	77.752	68.052	58.061
TD	-	233.695	225.823	222.175	171.538	134.868
Perenpit	131.162	131.559	118.956	124.303	119.573	103.056
G. Gezelle	54.080	57.718	59.605	64.522	57.682	53.532
L. Gevaert	323.358	306.589	280.273	205.859	207.776	195.817
turnhal	65.542	63.469	59.743	74.017	81.350	76.242
Sporthal	309.114	281.641	285.069	244.531	229.341	160.499
Totaal	8.625.517	8.435.298	8.064.097	8.541.924	7.812.573	5.591.084

* Het genormaliseerd gasverbruik is het gasverbruik voor een standaardjaar onafhankelijk van de weersomstandigheden. Hierdoor kunnen de jaarverbruiken op een objectieve manier met elkaar vergeleken worden.

Elektriciteitsverbruik

	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Werf	71.138	70.928	73.303	76.519	72.879	71.937
Hoeve D.	23.510	28.186	40.975	23.668	21.590	31.565
ABK	45.336	43.450	42.315	42.559	42.278	39.291
GTI Ijz.weg	37.996	37.555	36.054	34.563	32.040	33.042
GTI	176.039	173.856	171.298	170.521	166.634	170.210
Sint-Lutgardis	96.773	101.734	106.284	109.798	101.683	99.050
Stadhuis	394.101	395.397	378.405	364.723	337.209	327.176
AMWD	99.746	81.481	77.359	85.913	65.253	66.966
MLS	78.643	72.224	78.341	81.837	80.090	75.246
Mayerlei	11.363	10.937	10.178	11.402	10.245	10.173
Bibliotheek	48.754	49.577	51.369	43.897	38.032	38.461
Zwembad	471.537	441.485	406.810	397.811	389.543	28.077
Parkske	30.497	31.485	30.197	30.175	29.312	26.284
JOC	43.273	38.500	38.910	37.360	40.310	38.097
TD	13.333	15.839	13.116	14.331	15.025	15.904
Perenpit	19.572	21.755	27.869	18.644	18.061	17.755
G. Gezelle	46.618	46.125	45.836	44.071	45.475	36.035
turnhal	45.425	44.789	44.092	42.014	39.038	45.424
Sporthal	103.418	94.730	95.022	82.931	88.132	86.678
Totaal	1.857.072	1.800.033	1.767.733	1.712.737	1.632.829	1.257.371

Opbrengst hernieuwbare energie

Opbrengst PV-panelen

	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Technische dienst (12,96 kWp)	12.215	11.421	10.889	10.690	11.023	10.243
JOC (7,9 kWp)	/	7.920	7.759	7.780	5.557	7.100
Stadsplein (134,85 kWp)	/	/	101.647	100.700	101.000	96.922

Opbrengst containerpark PV-panelen en windmolen

	2013	2014	2015	2016
PV-panelen	5.815	5.951	6.073	5.743
windmolen	591	584	778	361

Sensibilisatie werknemers

Sensibilisatie van de werknemers gebeurt onder andere via de mailing Mondvol Mortsel en het personeelsblad Dubbelpunt. In 2016 verschenen volgende artikels over energie:

- maart: Earth Hour
- juli: samenaankoop groene stroom
- september: zonnepanelen ABK / dakisolatie energie-fit

MOBILITEIT

Dienstverplaatsingen

Algemeen principe: werknemers worden gevraagd om zich voor dienstopdrachten zo vaak mogelijk te verplaatsen met de (elektrische) fiets of het openbaar vervoer.

Als alternatief voor het gebruik van de klassieke dienstwagen, neemt de stad deel aan Cambio autodelen.

De Cambio-wagens zijn recent en milieuvriendelijker dan oudere dienstwagens. Door het gebruik van deze wagens hoeft een aantal verouderde wagens niet te worden vervangen, dit leidt dus tot een inkrimping van het bestaande voertuigenpark.

De bodedienst en de technische dienst beschikken over een elektrische wagen die rijdt op 100% groene stroom.

Woon-werkverkeer

Fietsontbijt

Op 10 mei 2016 werd het jaarlijks fietsontbijt georganiseerd. Alle personeelsleden die met de fiets, te voet of met het openbaar vervoer naar het werk kwamen, werden getraakteerd op een ontbijt.

Fietsvergoeding en vergoeding openbaar vervoer

Werknemers die naar het werk fietsen, kunnen een fietsvergoeding krijgen van 0,20 euro per km.

Werknemers die met het openbaar vervoer naar het werk komen, kunnen een vergoeding krijgen van 80% van de reiskosten.

Aantal werknemers vergoeding fiets of openbaar vervoer

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
fietsvergoeding	96	105	119	108	114	108	136	130	124	146	133
openbaar vervoer	26	25	26	28	38	34	41	47	44	35	35

Sensibilisatie werknemers

Sensibilisatie van de werknemers gebeurt onder andere via de mailing Mondvol Morsel en het personeelsblad Dubbelpunt. In 2016 verschenen volgende artikels over duurzame mobiliteit:

- maart: fietsenstallingen / Met belgerinkel naar de winkel
- april: fietsontbijt / Cambio autodelen
- mei-juni: Morsel Mobizone
- september: Week van de mobiliteit / Strapdag / Fietstelweek
- oktober: laadpunten elektrische wagens

CAMPAGNE 'VRIEND VAN'

Deelname aan de campagne 'vriend van' maakt deel uit van Klimaatneutrale Organisatie 2020. Het is een campagne van de provincie die de inwoners wil sensibiliseren over de thema's energie en mobiliteit, maar ook over duurzame ontwikkeling in het algemeen.

De stad maakt vooral gebruik van de campagne om de inwoners te sensibiliseren (zie rapportering actie 88), maar gebruikt het communicatiemateriaal ook om haar werknemers te sensibiliseren.

In 2015: stickers 'Vriend van fiets' en parkeerkaarten 'Vriend van 't cruisen' met tips over ecodriving (vb. fietsontbijt), stickers 'Doe het licht uit' (vb. scholen) en campagnemateriaal 'Vriend van de thermostaat'.

ALGEMEEN

Sensibilisatie werknemers

Naast de thema's energie en mobiliteit (zie hierboven) worden de werknemers ook gesensibiliseerd over andere klimaatgerelateerde thema's (d.i. thema's die aan bod komen in het klimaatactieplan i.k.v. het Burgemeestersconvenant), voornamelijk via de mailing Mondvol Mortsel en het personeelsblad Dubbelpunt. In 2016 verschenen volgende artikels:

- maart: Sustainable Development Goals / Dagen zonder vlees / bijenhotels / kippenactie / Repair Café / Voedselteam / Fête Afrique
- april: plantenbeurs
- mei: Burgemeestersconvenant / energie- en klimaatactieplan / Fair trade / actie klimaatbomen / ecologisch tuinieren
- juni: Krinloopweekend composteren
- juli: boscompensatie
- september: behaagactie/fair trade en bio
- oktober: fair trade / nestkastenactie
- december: passiefschool

2018

2019